

ISBN: 978-99955-45-42-0
UDK: 316.42:330.34

Datum prijema rada: 14.06.2023.
Datum prihvatanja rada: 26.09.2023.
Pregledni naučni rad

ULOGA I ZNAČAJ EUROPSKOG DRUŠTVA (SOCIETAS EUROPAEA)

THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF THE EUROPEAN SOCIETY (SOCIETAS EUROPAEA)

Melvedin Jašarević

Босна и Херцеговина
melvedinjas@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-7727-4278

Apstrakt: *Pravna raznolikost nacionalnih propisa u kojima se privredni subjekti osnivaju i egzistiraju, ne ostavlja prostor za standardiziranje prava društava, na globalnom nivou. Nasuprot tome, u Europskoj uniji, već dugi niz godina, intencija je da se unificira pravo privrednih društava. U tom smislu, u obzir su došli i novi pravni oblici društava kao što je Europsko društvo (eng. Societas Europaea). Temeljno pitanje postavljeno u ovom radu je značaj ovog oblika društva, njegova svrha, ali i uloga nacionalnih tijela u pogledu organizacijske strukture, načina osnivanja, odlučivanja i njegovog funkcionisanja. Determinisanjem pravnog značenja i primjene, otvara dvojbe i pitanje pravne mogućnosti ovog pravnog instituta u pravu Bosne i Hercegovine, nakon što postane punopravnim članom Evropske unije.*

Ključne riječi: *Bosna i Hercegovina, Evropska unija, privredna društva, Europsko društvo, globalizacija*

JEL klasifikacija: G33

Abstract: *The legal diversity of national regulations in which economic entities are founded and exist does not leave room for standardizing the rights of companies on a global level. In contrast, in the European Union, for many years, the intention is to unify the law of business companies. In this sense, new legal forms of companies such as the European Society have come into consideration. The fundamental question posed in this paper is the importance of this form of society, its purpose, but also the role of national bodies in terms of organizational structure, methods of establishment, decision-making and its functioning. By determining the legal meaning and application, it raises doubts and the question of the legal possibility of this legal*

institute in the law of Bosnia and Herzegovina, after it becomes a full member of the European Union.

Key Words: *Bosnia and Herzegovina, European Union, economic companies, European society, globalization*

JEL classification: G33

1. UVOD

Privredna društva se zbog proširivanja svoga poslovnog utjecaja i željom za “rastom”, često opredjeljuju da obavljaju svoju djelatnost izvan nacionalnih granica. S tim u vezi, globalno postoje nekoliko dominantnih, ali međusobno veoma različitih sistema osnivanja i funkcionisanja privrednih društava. Kod zemalja koje žele postati dio pravnog i ekonomskog prostora Europske unije (u daljem tekstu: EU), kao što je to slučaj sa Bosnom i Hercegovinom (u daljem tekstu: BiH) postoji obaveza usklađivanja zakonodavstva sa uredbama, direktivama, smjernicama i sl. Kao složena zajednica, EU je tokom decenija svog postojanja, kreirala vlastite izvore prava, koji su nadnacionalnog karaktera, a učinila je značajne pomake u smjeru harmonizacije nacionalnih zakonodavstava (Marković, Bajalović, 2023. str. 13). Čl. 49. i 54. Sporazuma o funkcionisanju EU (nekadašnji čl. 43. i 48. Sporazuma o uspostavljanju Evropske zajednice), propisano je slobodno kretanje privrednim društvima iz EU i njihov pristup njenom zajedničkom tržištu. Četiri su temeljne slobode u pravu EU, a one su: sloboda kretanja lica, kapitala, robe i usluga, a odnose se na „pravo vlasništva, ugovorno pravo, pravo tržišnog natjecanja, ali i pravo društava“ (Bodiroga, Vukobrat, 1999, str. 40). Imajući u vidu naprijed navedeno, u EU je omogućeno osnivanje Europskog društva - Societas Europaea, (u daljem tekstu: SE). Njegov pravni položaj je uređen Uredbom 2157/2001 o statutu Evropskog društva (u daljem tekstu: Uredba) i Direktivom br. 2003/72/EC (u daljem tekstu: Direktiva), što ćemo u ovom radu i objasniti. U našem zakonodavstvu, SE za sada ima samo teorijski značaj. Nakon što BiH postane punopravnom članicom EU, Uredba će imati primat u odnosu na Zakon o privrednim društvima Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: ZoPD FBiH) i Zakon o privrednim društvima Republike Srpske (u daljem tekstu: ZoPD RS). Postavlja se pitanje zašto ranije, društva osnovana po pravu jedne države članice nisu mogla mijenjati sjedište u drugoj državi članici i zašto je uopšte donesena Uredba SE i koja je njena svrha? U radu smo postavili i pitanje da li društva iz država koje nisu članice mogu učestvovati u osnivanju SE? U nastavku ovog rada ćemo objasniti bitne elemente Uredbe, modalitete njene primjene i ukupan značaj za pravo EU.

2. TERMINOLOGIJA

U pravnoj teoriji i praksi, za označavanje Europskog društva koristi se termin „Societas Europaea“, dok je skraćena oznaka „SE“. Upotreba jedinstvenog naziva i

oznake umnogome olakšava razumijevanje ovog oblika društva. Na taj način nastoji se izbjeći problem usklađivanja naziva i jezika te upotreba različitih naziva kao što je to slučaj kod europskog gospodarskog interesnog udruženja (Horak, Dumančić, 2007, str. 134). Mišljenja smo da je navedeni termin dostatan da se odredi da se radi o društvu koje je dioničko, i koje ima europski nadnacionalni karakter. Navedeno iz razloga, što u pravnom prostoru EU, ali i nacionalnim zakonodavstvima, ne egzistiraju slični pojmovi ili pravni instituti koji bi mogli stvarati zabunu u pravnom prometu.

3. POJAVNI OBLICI I NASTANAK SE-A

SE nema dugu pravnu tradiciju, odnosno svoje pojavne oblike je dobilo tek u drugoj polovini prošlog vijeka. Ideju za formiranje društva koji bi imalo svoje pravno određenje na nivou čitave EU, dao je francuski bilježnik Thibierg. Prijedlog je išao u smjeru da se na Evropskom prostoru pravno definiše dioničko društvo europskog tipa - "*societe par action de type europeen*". Godine 1966, formirana je grupa stručnjaka sa ciljem da se sadržajno i po formi determiniše privredno društvo koje će biti nadnacionalnog karaktera. Nešto kasnije, od strane Evropske komisije uključen je u javnu raspravu prijedlog sadržaja i forme SE. Europski parlament je 1974. godine, prijedlog ocjenio pozitivnim, pa je 1975. nešto izmjenjeni prijedlog prihvaćen, a zatim i objavljen (Jurić, 2003, str. 446). Godine 2001, donesena je Uredba kojom se po prvi put u istoriji omogućilo privrednim društvima premještanje registrovanog sjedišta iz jedne zemlje u drugu (čl. 8. st. 1. Uredbe). Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju, BiH se obavezala usklađivati pravne propise sa pravnom stečevinom (*acqui-em*) Evropske unije (Jašarević, 2022, str. 77). Nešto kasnije EU i BiH su potpisale Protokol o adaptaciji Sporazuma kojim su projecirane prilagodbe privrednog dijela Sporazuma. U suštini, posljednjih 20 godina u BiH se donose i mijenjaju privredni zakoni sa intencijom da se prilagode Europskom pravnom prostoru, zasnovanom na tržišnom sistemu privređivanja.

3.1. Pravna obilježja SE-a

U pogledu pravnog obilježja SE, mogu se istaknuti četiri ključne prednosti koje nisu specifične za privredna društva u nacionalnim zakonodavstvima. Ove karakteristike nisu svojstvene ni ostalim nadnacionalnim pravno dopuštenim oblicima društva. To su specifičnosti promjene registarskog sjedišta, nadnacionalna spajanja društava, sloboda izbora uprave privrednih društava i sloboda pregovaranja sa radnicima (Grubešić, 2009, str. 82). Nadnacionalni karakter SE-a, se ogleda u načinu osnivanja, uslovima, osnivačkom kapitalu, odnosno u pravnoj regulaciji, te prevazilaženju prepreka prekograničnog poslovanja (Marychurch, 2002, str. 8). Zapravo cilj je reorganizacija poslovanja privrednih društava na nivou EU. To se ogleda u udruživanju "potencijala" društava iz različitih zemalja članica. Društvo osnovano u formi SE-a je dioničko sa osnivačkim kapitalom podjeljenim na dionice, a dioničari

odgovaraju do visine upisanog kapitala društva. Kod osnivanja SE-a osnivači moraju biti pravna lica, odnosno, SE ne može biti osnovano od strane fizičkog lica. Statut SE je ujedno i njegov osnivački akt. Minimalni osnivački kapital propisan je u vrijednosti od 120 000 eura (čl. 4. Uredbe) a on može biti i veći, ukoliko se SE bavi određenom vrstom djelatnosti, npr. osiguranjem.

Zajednička karakteristika dioničkog društva u FBiH i RS, u odnosu na SE je da je jasno određen minimalni osnivački kapital. Već smo pomenuli da je za SE to iznos od 120 000 eura, dok je u FBiH za zatvorena dionička društva iznos od 50 000 KM (čl. 125. st. 1), a za otvorena dionička društva 4 000 000 KM i najmanje 40 dioničara (čl. 105. st. 3. ZoPD FBiH). U RS-u je predviđen osnivački kapital za zatvoreno dioničko društvo 20 000 KM, a za otvoreno u vrijednosti od 50 000 KM (čl. 228. ZoPD RS). Važno je napomenuti da Uredbom nisu obuhvaćena materija stečaja, porezno pravo, pravo konkurencije i pravo intelektualnog vlasništva.

3.2. Pravne pretpostavke osnivanja SE-a

Uredba propisuje opća pravila osnivanja SE, ali u pogledu određenih segmenata osnivanja upućuje na nacionalna zakonodavstva. Naime nacionalna zakonodavstva država članica EU se razlikuju i ranije nije bilo moguće da jedno društvo premjesti svoje sjedište iz jednu u drugu zemlju članicu, a da prethodno ne prođe postupak likvidacije u jednoj zemlji i novog osnivanja u drugoj.

To je prevaziđeno donošenjem Uredbe, jer društva koja su osnovana u formi SE-a su priznata kao takva u svim zemljama članicama i mogu mijenjati svoje sjedište bez problema. Naime, zemlje članice mogu predvidjeti da dionička društva mogu sudjelovati u osnivanju SE-a pod uslovom da je društvo osnovano shodno pravu zemlje članice, da se njegovo registrovano sjedište nalazi u toj zemlji članici i da ima stvarnu i trajnu vezu s privredom zemlje članice (čl. 2. st. 5. Uredbe). Mjerodavno pravo za SE je ono gdje je registriralo svoje sjedište. Poredeći oblike dioničkih društava koje postoje u BH zakonodavstvu, odnosno dvije vrste zatvorenog i otvorenog dioničkog društva sa SE, zaključuje se da je SE dioničko društvo otvorenog tipa, ali ne na temelju kriterija broja dioničara ili visine osnivačkog kapitala, nego na temelju činjenice da se SE kao dioničko društvo uvrštava na berzu, te se dionice nude putem javne ponude (Grubešić, str. 9).

U pogledu organa upravljanja, Uredbom je predviđeno postojanje skupštine te mogućnost da se izabere jednoslojni ili dvoslojni sistem uprave. U pravu BiH je prisutan dvoslojni sistem uprave. Možemo reći da prava dioničara SE-a, prema sadržaju, u najvećoj mjeri, odgovaraju pravima dioničara shodno ZoPD RS i ZoPD FBiH. Kapital u SE je podijeljen na dionice, a društvo se registruje, u nekoj od zemalja članica, a posluje na čitavom prostoru EU.

4. NAČINI OSNIVANJA SOCIETAS EUROPAEA

U svrhu dostizanja osnovnog cilja, Uredba propisuje nekoliko načina osnivanja SE-a kako bi privredna društva iz zemalja članica EU mogle da provode procedure pripajanja, spajanja, osnivanja SE kao Holdinga, te da bi se privrednim društvima koja se bave privrednom djelatnošću a podvrgnute su pravu zemalja članica, omogućilo osnivanje zajedničkih društava kćeri (tač. 10. Uredbe).

Pored navedenog, potrebno je omogućiti promjenu pravne forme dioničkog društva, sa registrovanim sjedištem i upravom u EU, bez da se provodi likvidacijski postupak, uz uslov da ono ima društvo kći u zemlji članici, različitoj od one u kojoj se nalazi njegovo registrirano sjedište (tač. 11. Uredbe).

Pod određenim uslovima, čak i društva iz država koje nisu članice mogu učestvovati u osnivanju SE-a. U nastavku rada ćemo sadržajno, objasniti načine osnivanja SE-a, shodno Uredbi.

4.1. SE kao holding

U krugu zemalja evropsko - kontinentalnog prava, pretežan oblik povezivanja se ostvaruje putem koncerna, dok u anglosaksonskom pravu putem holdinga. To su kompanije koje u svom portfelju drže dovoljan broj dionica ili udjela drugih društava, koja omogućavaju odlučujuću ulogu u upravljanju i poslovanju kontrolisanih društava. Konkretna cilj osnivanja holding kompanije, je da se privrednim društvima omogući osnivanje SE-a u formi holdinga, koje će imati kontrolni uticaj nad društvima iz više država. SE holding mogu osnovati dionička društva iz najmanje dvije različite zemlje članice. Uprave društava koje imaju intenciju da osnuju SE kao holding su dužne sačiniti plan (koji se objavljuje i javno je dostupan) sa ekonomskim i pravnim razlozima osnivanja, sa opisom pravnih posljedica koje će nastupiti nakon osnivanja, kako po radnike tako i za dioničare.

Ostavljeno je na dispoziciju nacionalnim zakonodavstvima da predvide zaštitu prava povjerilaca, dioničara ali i radnika. Društva koja osnivaju SE kao holding imaju mogućnost da imenuju revizora ili više njih, pod uslovom da ih je sudski organ odobrio. Društva pripremaju zajednički pisani izvještaj koji se odnose na prava dioničara svih društava u postupku (čl. 32. st. 4 Uredbe). Nadležnost je skupštine svakog društva učesnika u postupku formiranja SE-a kao holdinga da odobri plan osnivanja ili da ga ne odobri. Društva koje promovišu osnivanje SE-a kao holdinga nastavljaju postojati. Osnivanje SE-a može se shvatiti kao stvaranje novog društva koje predstavlja društvo majku već postojećim društvima na način da dioničari svoje dionice iz postojećih privrednih društava, promotera SE, unesu kao temeljni ulog u SE holding - društvo koje će postati društvo majka već postojećim društvima, a za uzvrat dobivaju dionice u SE holding društvu (čl. 33. Uredbe).

4.2. Društva kćeri u formi SE-a

U EU, pravo da se osnuje društvo kćer se naziva sekundarnim poslovnim nastanom. Na taj način, privredno društvo, osnovano u jednoj državi članici, širi svoje poslovanje u drugim državama članicama osnivanjem društava kćeri (Jurić, 2003, str. 5). Ovdje je riječ o tome da društvo ili neko drugo pravno lice privatnog ili javnog prava koje je već osnovano po pravu neke države članice osnuje zavisno društvo u obliku SE-a. SE može osnovati jedno ili više društava kćeri. Uredba propisuje da dioničko društvo koje je osnovano shodno pravu države članice, a ima registrovano sjedište sa središnjom upravom u EU može se transformirati u SE, ako u periodu od dvije godine ima društvo kći koje podliježe pravu neke druge države članice (čl. 2. st. 4. Uredbe). Odredbe prava države članice u kojoj se nalazi registrirano sjedište SE-a kao društva kćeri koje zahtijevaju da dioničko društvo ima više od jednog dioničara, ne primjenjuju se u slučaju SE-a kao društva kćeri. Na društva i druge pravne osobe koje sudjeluju u osnivanju primjenjuju se odredbe nacionalnog prava koje uređuju njihovo sudjelovanje u osnivanju društva kćeri u obliku dioničkog društva (čl. 36. Uredbe). Dioničko društvo osnovano prema pravu države članice, s registriranim sjedištem i središnjom upravom u EU, može se preoblikovati u SE, ako u razdoblju od najmanje dvije godine ima društvo kći koje podliježe pravu neke druge države članice. U pravu EU, odgovornost društva majke za nastale obaveze društava kćeri razrađuje se u okviru prava kojim se uređuje tržišno natjecanje.

4.3. Osnivanje SE spajanjem društava

Čl. 2. st. 1. Uredbe propisuje da se SE može osnovati spajanjem (fuzijom) otvorenih dioničkih društava koja su osnovana po pravu države članice EU i imaju svoje registrovano sjedište i mjesto glavne uprave unutar EU, pod uslovom da se na najmanje dva društva koja učestvuju u spajanju primjenjuje pravo različitih država članica. Osnivanje SE metodom spajanja moguće je sprovesti kao spajanje uz pripajanje i spajanje novim osnivanjem. U nastavku ćemo ponaosob objasniti svaki od navedenih oblika spajanja.

4.3.1. Spajanje uz pripajanje

Spajanje uz pripajanje je postupak u kojima jedno ili više društava prestaju bez likvidacije i kojim prenose na drugo društvo svu svoju imovinu i obaveze, u zamjenu za dionice društva preuzimatelja. Uredba upućuje na opća pravila spajanja i pripajanja uređena Trećom direktivom (br. 78/855/EEC). Treća i Prva direktiva su u međuvremenu postale sastavni dio Kompanijske direktive (br. 2017/1132). Dionička društva osnovana prema pravu države članice, s registriranim sjedištem i upravom mogu osnovati SE pripajanjem ili spajanjem pod uvjetom da su najmanje dva takva društva podvrgnuta pravu različitih država članica (čl. 2. st. 1. Uredbe). Društvo podliježe odredbama prava one države članice kojoj je podvrgnuto, a koja se

primjenjuju na pripajanje ili spajanje dioničkih društava. Državama je prepušteno da same utvrde oblik privrednih društava na koje se odnosi spajanja. Članovi društva prethodnika u pripojenom društvu dobivaju dionice ili udjele u društvu sljedniku, eventualno isplatu u gotovini koja ne premašuje 10% nominalne vrijednosti tako izdanih dionica, ili ako te dionice nemaju nominalnu vrijednost, onda njihove knjigovodstvene vrijednosti (čl. 60. Kompanijske direktive). Na društvo sljednika u cijelosti prelaze prava i obaveze pripojenog društva, odnosno prenosi se sva pasiva i aktiva. Povjerioci dioničkog društva imaju pravo na obeštećenje i namirenje. Spajanje se dogovara između uprava društava učesnika, a one imaju obavezu da sačine pisani plan spajanja uz pripajanje uz obavezno objavljivanje istog na način predviđen nacionalnim zakonodavstvom. Pravo BiH predviđa javno objavljivanje plana kako je to predviđeno i Kompanijskom Direktivom uz dostavljanje plana skupštini dioničara koja se pripajaju. Kompanijska Direktiva podrazumjeva dvotrećinsku većinu, ali ostavlja na dispoziciju prostu većinu za odlučivanje o planu, odnosno prepušta nacionalnim zakonodavstvima da to regulišu. Zakoni entiteta BiH predviđaju prvu mogućnost.

4.3.2. Spajanje uz osnivanje

Zakonska procedura spajanja uz osnivanje i spajanje uz pripajanje je identična. To je vidljivo iz čl. 399. st. 1. ZoPD RS gdje je određeno da se na spajanje uz osnivanje primjenjuju odredbe zakona o spajanju uz pripajanje. U pogledu pravno dopuštenih modela spajanja moguće je međusobno spajanje uz osnivanje i društava kapitala. Spajanje uz osnivanje podrazumijeva spajanje dva ili više društava kapitala u novo društvo, koja prestaju da postoje bez provođenja postupka likvidacije i prenose svu svoju imovinu i obaveze u zamjenu za izdavanje od novog društva dionica ili udjela dioničarima ili članovima prestalog društva i ako je potrebno novčanu doplatu koja ne prelazi 10% nominalne vrijednosti tako izdatih dionica. Provođenjem procedure spajanja uz osnivanje novog privrednog društva, putem koncentracije kapitala dolazi se do konkurentnijeg statusa novonastalog subjekta (Radenković, Jocić, 2015. str. 10). U pravilu se očekuje da će društvo nastalo nakon spajanja imati veću vrijednost od prostog zbroja početnih vrijednosti koje su društva prethodnici imali prije statusne promjene. Imovina novog društva predstavlja zbir imovine svih društava učesnika (Barbić, 2000, str. 548). Ovdje je značajno spomenuti da se kroz ovaj postupak, sinergijski učinak, najznačajnije može prepoznati u odnosu na druge statusne promjene. U ekonomskom smislu ova procedura se naziva koncentracija. Pravne posljedice spajanja nastupaju od dana upisa u registar društava. Kontrola spajanja i preuzimanja jedan je od stubova konkurentske politike EU, jer postoji svijest da da se na ovaj način ojačava dominantna tržišna pozicija i u suprotnosti su sa politikom konkurencije u EU (Harding, Rovit, 2004. str. 13). Napominjemo da i u BiH egzistira Zakon o konkurenciji koji uređuje ovu oblast.

4.3.3. Promjena pravne forme

Bez obzira na motive, kod preoblikovanja postojeće društvo mijenja oblik na temelju odluke skupštine. Dva su koncepta za promjenu pravne forme privrednog društva. Prvi je provođenje pravno dopuštenih statusnih promjena, a drugi kada se dioničko društvo transformiše u SE. Obzirom da Uredba predviđa osnivanje SE-a promjenom pravne forme dioničkog društva, ovdje se za razliku od statusnih promjena u svrhu spajanja ili pripajanja, radi o promjeni oblika privrednog društva. Postavlja se pitanje da li društvo sa ograničenom odgovornošću može da promjeni oblik u SE. Mišljenja smo da može, jer Uredba, upućuje na primjenu nacionalnog propisa kojim je predviđena mogućnost promjene pravne forme, ali se mora provesti zakonska procedura transformacije. Opšta je zakonska formulacija da svi zakonom dopušteni pravni oblici mogu promijeniti svoju formu izuzev društva sa neograničenom solidarnom odgovornošću i otvorenog dioničkog društva (čl. 64. st. 5 ZoPD FBiH). Kada zakonodavac predviđa da se na promjenu pravne forme primjenjuju i odredbe zakona o osnivanju date pravne forme privrednog društva onda to znači da se moraju ispuniti uslovi koji se zakonom zahtijevaju npr. u pogledu potrebne visine osnivačkog kapitala. Naime, društvo mijenja svoj oblik, jer postojeći pod kojim djeluje ne odgovara. To znači da se osnivački kapital mijenja, s obzirom da je visina osnivačkog kapitala za osnivanje SE znatno veći u odnosu na osnivanje privrednih društva nacionalnog karaktera. Uredba dopušta preoblikovanje dioničkog društva u SE, a sa registriranim sjedištem i središnjom upravom u EU, bez provođenja postupka likvidacije, uz uvjet da ono ima društvo kći u državi članici (tač. 11. Uredbe). Shodno Uredbi samo otvorena dionička društva iz neke od država članica mogu promijeniti oblik u SE. To nije tako u domaćem pravu.

4.4. Prijenos sjedišta SE-a

SE se registruje u EU, na način da se uprava nalazi u onoj zemlji članici u kojoj je i registrovan, a sjedište se može premjestiti u drugu zemlju članicu na način da se društvo ne likvidira nego nastavlja svoje poslovanje (čl. 8. Uredbe). Uprava SE-a je dužna sačiniti prijedlog prijenosa registrovanog sjedišta, a on obuhvata firmu društva pod kojom je osnovano, registrovano sjedište i broj, novo sjedišta SE-a, predložene statute, s obzirom da je statut ujedno i osnivački akt, kao i novu firmu pod kojom će poslovati. Pored toga, u prijedlogu se navodi vrijeme neophodno za prijenos sjedišta, posljedice koje bi mogle nastati u pogledu sudjelovanja radnika, prava dioničara i povjerilaca sa projekcijom pravnih i ekonomskih posljedica po njih (čl. 8. Uredbe). I jedni i drugi, imaju prava da 30 dana, da prije nego se održi glavna skupština na kojoj će se odlučivati o promjeni sjedišta razmotre prijedlog prijenosa. U tom kontekstu vodi se računa o manjinskim dioničarima i njihovim pravima. Nadležni sudski organ je u obavezi da izda potvrdu, kojom se potvrđuje da su okončane sve radnje i formalnosti koje se trebaju obaviti prije prijenosa, a tek nakon toga se vrši upis novog

sjedišta SE (čl. 8. Uredbe). Nadležni registarski sud ili drugi organ koji vrši upis, shodno nacionalnom zakonodavstvu ima obavezu da obavijesti registarski organ koji vodi registar prethodnog upisa, radi brisanja društva. Nakon prijema obavijesti, prethodni organ koji je vršio upis društva može ga konačno i brisati iz registara. Novi upis se javno objavljuje, čime ima učinak prema trećim stranama (čl. 8. Uredbe).

5. ZAŠTITA PRAVA RADNIKA

Progres određene zajednice ima uporište u zakonskoj regulaciji prava radnika pa je u tom kontekstu jedan od temeljnih principa u pravu EU kompromis između poslodavca i radnika. Osnovno načelo i utvrđeni cilj Direktive je da osigura stečena prava radnicima u pogledu sudjelovanja u donošenju odluka u društvu. Prava radnika bi trebala pružati osnov za prava radnika na sudjelovanje u upravljanju prema načelu „prije i poslije”. To se odnosi i na situacije kada, i ako se, registrovano društvo iz jedne zemlje prebaci u drugu zemlju članicu, promjeni oblik formu i sl. U tom slučaju, radnici ne bi smjeli imati manja prava u odlučivanju i učestvovanju u radu novonastalog društva, nego što su ga imali u društvu predhodniku (tač. 21. Direktive). Zemlje članice mogu omogućiti da predstavnici sindikata budu članovi posebnog pregovaračkog tijela. Države članice bi u ovom kontekstu posebno trebale moći uvesti ovo pravo u slučajevima u kojima predstavnici sindikata imaju pravo biti članovima te glasati u nadzornim ili upravnim organima društva u skladu s nacionalnim zakonodavstvom (tač. 22. Direktive).

ZAKLJUČAK

S obzirom da cijeli svijet ide u smjeru globalizacije, EU će u cilju povećanja svoje konkurentnosti u odnosu na, npr. američku ekonomiju morati izgraditi u potpunosti jedinstven ekonomski prostor. Sa druge strane, BiH ima priliku da svoje nacionalno zakonodavstvo najvećim dijelom uskladi sa pravom EU. To se odnosi i na pravo društava, ali i one pravne oblike društva koji već egzistiraju u zemljama članicama EU, a trebali bi postati dijelom pravnog prostora BiH, nakon prijema u članstvo EU. Imajući to u vidu, izbjegli bi se sukobi u primjeni uredbi, direktiva i sl, koji predstavljaju sekundarne izvore *acquis communautaire*. Navedeno podrazumjeva da će nakon okončanja prijema BiH u EU, Uredba ali i Direktiva, imati direktnu primjenu, a pravni propisi doneseni u BiH, a koji nisu usklađeni sa njom biti stavljeni van snage. Ipak, moramo priznati da je značajan broj odredbi u BH zakonodavstvu o privrednim društvima u dobroj mjeri usklađen. U suštini, Uredba je utjecala na nacionalno pravo i pravnu kulturu država članica EU i time doprinijela širenju korporativnog prava u EU i njegovoj harmonizaciji (Marychurch, str. 8). Smatramo da bi bilo neophodno donijeti poseban pravni propis o primjeni Uredbe i Direktive u BiH, kao što je to uradila R. Hrvatska. Mnogobrojne su prednosti osnivanja ovog oblika društva, a u pravnoj teoriji i praksi se ističu prije svega jednostavnije poslovanje na prostoru EU. Pod jedinstvenim imenom se otvara mogućnost reorganizacije bez osnivanja mreže

društava kćeri. Sljedeće je da se društvo ne mora raspuštati, ako preseli svoje registrirano sjedište. Zatim, osnivači SE-a mogu osnovati jedno ili više društva kćeri u EU. Utvrđen je okvir za participaciju u samom poslovanju i radu društva (Čaušević i dr, 2019, str. 4). U izvještajima EU o napretku BiH često se prigovara da društvo iz jednog entiteta kada je opredjeljen za poslovanje u drugom entitetu mora osnovati podružnicu, što generiše dodatne troškove osnivanja, pa bi u budućnosti valjalo prevazići i ove probleme. SE bi mogao poslužiti kao model za BiH zakonodavca, jer pokazuje da je moguće, uprkos razlikama u nacionalnim (entitetskim) zakonodavstvima, iznaći način da se harmonizuje kompanijsko pravo, tako što se omogućilo osnivanje privrednog društva koje ima nadnacionalni (EU) oblik. To može bit i put za EU, ukoliko se političke prilike u BiH stabilizuju.

LITERATURA

- [1] Barbić, J, (2000) Pravo društva, Opći dio, Zagreb,
- [2] Bodiroga - Vukobrat, N, (1999) Harmonizacija prava tranzicijskih zemalja sa europskim zemljama, Pravna misao, Sarajevo,
- [3] Council Regulation (EC) No 2157/2001 of 8 October 2001 on the Statute for a European company (SE), OJ L294, 10/11/2001
- [4] Council Directive 2001/86/EC of 8 October 2001 supplementing the Statute for a European company with regard to the involvement of employees,
- [5] Čaušević, M, Sinanović, A, Husić, A, (2019) Odnos europskog društva i dioničkog društva u BiH „Transition/Tranzicija“,
- [6] *Directive (EU) 2017/1132* of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017. relating to certain aspects of company law,
- [7] Grubešić, I, (2009) Usklađenost pravnih propisa o dioničkim društvima u Bosni i Hercegovini s uredbom o Statutu evropskog društva u svjetlu izmjena nacionalnog zakonodavstva o trgovačkim društvima, Centar za politološka istraživanja, Sarajevo,
- [8] Horak, H, Dumančić, K, (2007) Europsko društvo Societas Europea kao novost u hrvatskom pravu, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu,
- [9] Jašarević, M, (2022) Uvođenje instituta predstečajnog restrukturiranja u stečajno zakonodavstvo Bosne i Hercegovine, Zbornik radova Ekonbiz, Bijeljina,
- [10] Jurić, D, (2003) Europsko dioničko društvo, Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci,
- [11] Marković - Bajalović, D, (2023) Reforma zakonodavstva o restrukturiranju i stečaju, Prilog za dalju harmonizaciju evropskog zakonodavstva sa pravom EU, Pale,
- [12] Marychurch, J, (2002) Societas Europaea, Harmonisation or proliferation of corporations law in the European Union, Australian International Law Journal

- [13] Radenković, Jocić, D, (2015) Company changing status and its linking to competitiveness, Economic Themes, Niš,
- [14] Zakon o privrednim društvima Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 127/2008, 58/2009, 100/2011, 67/2013, 100/2017, 82/2019 i 17/2023),
- [15] Zakon o privrednim društvima Federacije Bosne i Hercegovine ("Sl. Novine FBiH", br. 81/2015 i 75/2021)

SUMMARY

For countries that want to become part of the legal and economic space of the European Union, as is the case with Bosnia and Herzegovina, there is an obligation to harmonize legislation with decrees, directives, guidelines, etc. Bearing in mind the above, the establishment of Societas Europaea is enabled in the EU. Its legal position is regulated by Regulation 2157/2001 on the Statute of the European Company and Directive no. 2003/72/EC, which we will explain in this paper. Regarding the legal character of SE, four key advantages that are not specific to companies in national legislations can be highlighted. These characteristics are not characteristic of other supranational legally permitted forms of society either. These are the specifics of changing the registered office, supranational mergers of companies, freedom of choice of management of companies and freedom of negotiation with workers. Societas Europaea could serve as a model for BiH legislators, because it shows that it is possible, despite differences in national (entity) legislation, to find a way to harmonize company law.

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License